

MANDO ARDURAGABEARENA

KARLOS LINAZASORO

Gure amonak grazia handiz kontatzen zuenez, auzoan bizi izan omen zen, gaur ehun bat urte, mando grisaska bat seko utzi eta indargea, edo berari esatea atsegin zitzaion moduan, gogo-ahulekoa; edo, gaur esango genukeen bezala, abulikoa.

Mando hari berdin omen zitzaion euri ala eguzki, goiz ala berandu, lan ala festa. Dena desgogoz egiten bait zuen, interesik gabe, bost axola bailion bai lanak bai bizitzak berak ere. Fededuna ere ez omen zen apartekoa, mezetara behintzat ez zen-eta urtean lautan baino azaltzen.

Haren nagusia sosegu oneko mutilzahar bat omen zen, gurutze hura etsipen eta pazientziaz eramaten zuena. Gauza guztiek dute bere tamaina ordea. Halaxe esaten zuen gure amonak. Eta behin batean, mandoaren ez dakigu —amona ez zen ongi akordatzen— zein azio edo erantzun medio, eztanda egin omen zuen mutilzahar bihotz onekoak, eta sekulako jenio bizia erakutsiz, hauxe bota omen zion muturraren erdira: “hiri, moteil, igoal zaik arre zein so!”

Geroztik —gure amonak jakingo ez bazuen ere— ateraldi hura asko famatuko zen, eta egun, mandoentzat ezezik, gizon- emakumeen arduragabekeria (etab.) adierazteko esamolde aproposa bihurtu da, nahiz eta azken erabilketa hauek, gehientsuenetan, zentzu figuratuan-edo erabiltzen diren.

92-I-13

ZOZO ZURIAK

Kondaira zahar batek kontatzen duenez, orain mila eta bostehun bat urte, gutxi gorabehera, Hizkuntz Akademia ospetsu batek —ez dugu zeinek esango, polemikarik ez piztearren—, mundu osoko zozo zuri guztiak bildu zituen Kongresu Berezi baten aitzakian-edo. Hala bildu ziren, beraz, zortzirehun bat milioi zozo zuri Akademia hartako gela dotore eta erraldoian, inolako susmo txarrik gabe. Haietatik ehun —ez bat gehiago, ez bat gutxiago— beste gela batera eramanak eta zeloski apartatuak izan ziren. Eta hurrena, gainerantzeko zozo zuri guztiak inozenteki gaseatuak izan ziren, sekulako sarraski biologikoa burutuz baina, aldi berean, aurrerapausu linguistiko inportante bat emanaz. Eta, zer da gizartearentzat garrantzitsuagoa, biologia ala hizkuntza? Historikoki begiratuz ez dago zalantzarik: hizkuntza. Ikusi besterik ez dago, bestela sarraski biologiko hartaz inor akordatzen ez den bitartean, ze arrakasta sozial eta linguistikoa izan duen, eta duen, zozo zuria esamoldeak, zeina —ez dugu ahaztu behar— sortua izan bait zen Hizkuntz Akademia ospetsu haren ekimen eta plangintza burutsuari esker.

91-XII-18

“GARTAMILOAK”

Agintariak jakinaren gainean jarri zituen behin eta berriz, bai eskutitez bai pertsonalki; haiek, ordea, muzin egin zieten beti kazetariaren esanei —zoro eta sensazionalistatzat zutenez—, eta orain berandu da.

Kazetariak, bere aldetik, instituzioen pasibotasuna ikusiz, hainbat defentsa-neurri ipini zituen —herritarren algara eta begirada mesfidatien erdian— etxe inguruan, segurtasun osoz jakin arren ere alferrikoak gertatuko zirela guztiak. Halaz ere, gizaki orok duen kontserbazio-sen horren eraginez-edo, ipini egin zituen. “Gartamiloek —izaki ezezagun horiek—, ordea, mende eta mendeetan egin moduan, bidean topaturiko guztia jan eta desegin zuten. Herri hura ez zen salbuespen izango.

Inork ez zituen iristen ikusi, beti egin bezala gauaren ilunaz baliatu bait ziren herria supituan oldartzeko, eta, biztanleria ohartzeko, ez zegoen giza-baliapiderik eraso-izurrite, hondamendi, kastigu? edota sinpleki, fenomeno natural?— hura geldieraziko zuenik. Zortzi ordu nahikoak izan zituzten herri guztia txikitu eta biztanle gaixoen tripabarruak jateko.

Kazetariak, hura bitartean, faxez kronika beldurgarri hau bidaltzeko bezain besteko odol hotz, argitasun eta balentria izan zuen. Hona hemen bere azken hitzak:

“Nik ere badakit —bertan dauzkat honez gero, eta gose aurpegiz (?)— aurki jango nautena, baina nere kontzientzia lasai dago eta nere azken kronika idatzia eta kazetara igorria, nik, agintariei behin eta berriz adierazi moduan, bai bait nekien puntu geografiko zehatz hau oso emana zela “gartamiloetarako”, eta, beraz, goiz edo berandu, gu ere birrinduko gintuztena...”

92-IX-23

ZEBRAREN SORRERAZ HITZ BI

Aspaldiko urtetan, gaur seko birrindua behar duen oihan tropikal batean, Zaindari Nagusiaren omenez neguaren atetan ospatzen zen festa handirako astotxo bat erreko zuten, ohi bezala. Pilatu zuten ikatz beltza, piztu zuten su bero koloretsua, eta parrila tzar burnizkoa gaineratu gero, ikatz astotxoa, beraz, sutan eta errezoetara abiatu ziren gero salbaia guztiak, kozineroa tarteko, Jaunak euri eta sifilietatik libratu izanagatik. Ordubetera-edo buelta eman zioten, kozinero eta lau laguntzaileek, artean bizirik zirauen baina hilarena egin bide zuen astotxoari, berriz ere, aurrekia ongi gatzatu ondoren, Jaunarekikoetara itzuliz. Astotxoak, ikusiz, ez zizkiotela soka lodikote haiek lotu eta libre samar sentituz, ihes egin zuen zistu bizian edonork egingo lukeen gisan. Eta askatasuna berreskuratu bazuen ere, handik aurrera ez zen gehiago asto bat izango —bere abantaila eta eragozpen guztiekin—, zebra bat baizik, eta gizakiontzat mesedetan, ze asto haren balentriagatik izan ez balitz honez gero jan gintuzten-eta autozale madarikatu horiek.

91-XII-3